

օրինակէն, որ՝ ինչպէս գրած եմ արդէն¹, ընդօրինակուած է Կ. Պոլսոյ մէջ, 1772 թուին, Հսկ. տեմբերի 20ին, Ջաքարիտ Կաղզուանցիին առաջին Պատրիարքութեան ժամանակ:

Անշուշտ այս Յիշատակարանները չեն, որ ներկայ ձեռագիրս մեր ուշադրութեան առարկայ ըրին, ոչ. ձեռագիրս ունի կարեւոր կէտ մը, որով կը տարբերի մինչեւ ցարդ ծանօթացուցած Օգուտ Բժշկութեան օրինակներէն:

Չնուագրիս մէջ Յառաջարանութեան վախճանը դժբախտաբար չենք կարգար Պուշիմ Սերաստացոյն այն իրիտ կարեւոր Յիշատակարանը, զոր կը պարունակէ Պալաթի օրինակը². այդ Յիշատակարանով Ղալաթիոյ ձեռագիրս աւելի յարգի պիտի ըլլար մեզի, թէեւ առանց անոր ալ նուազ կարեւոր չէ այն:

Եթէ չունի Պուշիմի Յիշատակարանը, ունի ուրիշ բան մը, զոր չունին մեր տեսած միւս օրինակները:

Տէր Կիւրեղէ Յիշատակարանէն անմիջապէս վերջը, կը կարդանք, Պուշիմի Սերաստացիէն այն բժշկական օտանաւորը, զոր առաջին անգամ Բաշմեյի Տրատարական է ժամանակին, եւ ես ալ երկրորդ անգամ³ Տրատարական տարույս մէջ⁴: Առաջին անգամն է որ այդ օտանաւորը ձեռագիր կը կարդայ, եւ այս իսկ կը յայտնէ, որ Պուշիմի բաց ի իւր Յիշատակարանին, Ամիրտովլաթայ Օգուտ Բժշկութեան Յառաջարանին կցած է նաեւ իւր ռոտանաւորը, զոր աւելորդ կը համարիմ գինէլ հոս, քանի որ դեռ նոր Տրատարական է:

Ահա Ղալաթիոյ օրինակին միակ առաւելութիւնը, որ ուրիշ կէտերով չի տարբերիր ընտ ալաններէն:

Բերա, 14. Նոյնմընք 1899:

ՅոթԹ. ՎԱՀՐԱՄ Թ. ԹՈՐԳՈՄՈՆՆ

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՅՈՎԱԾԺՈՒՆ ԳՐԱՐԳԻՆ Վ., Մխիթար Սասնեցի (Կերմանցի) 1260?—1337: Վաղարշապատ, տպ. Էշմ. 1899. 8 էջ 32: Գինն է՝ 15 Լ.:

Մխիթար Սասնեցի ԺԳ. դարձ անձ է, որ՝ որչափ իր ժամանակ մեծ հռչակ ուներ՝ մինչեւ յառաջ ներբողեանի արժանաբաւ Յայրմուռնոյ մէջ, յետոյ այնչափ մոռցուած եւ աննշան մատենագիր

մը համարուած է որ մատենագրութեան պատմութեան մէջ հազիւ անունը միայն կը յիշուի առանց յիշատակութեան որ եւ է գրուածքի եւ առանց կենսագրական տեղեկութեան. (տես այսպէս նոյն իսկ Ջաք. Հայկ. Հին Գալ. տպ. 1897, էջ 768): Յովսէփան Գ. Վ. այժմ Ե. յաղորդէ է փոքրիկ գրութեամբ, որ նախնադար ըլլա տեսած էր՝ «Արարատ» թերթին մէջ (1899, Գ—Դ, էջ 158—167), լեղձնիկ այս թերթին եւ ճոխ տեղեկութիւններ տալ նոյն անձին կենաց եւ գործունէութեան մասին. Գրութեան մեծ մասն է ըստ այսմ Սասնեցւոյ կենսագրութիւնը (էջ 3—26), Ճիշդապէ՛ Մկրտչի Մեծօփեցւոյ գրած յիշեալ վարդապետին կենսագիրն:

Սասնեցի կրկին կենսագիրներ ունեցած է, Դանիէլ եւ Մկրտչ Մեծօփեցիներն, երկուքն ալ իւր աշակերտները, Առաջնին է այն ներբողեանը, զոր յիշեցինք եւ որ ըստ այսմ շատ յաճախ կը գտնուի, մեր մատենագրութեան մէջ քանի մ'օրինակ (տես «Յուլյակ», էջ 76, 539, 544 եւ 898.) եւ որ Յայրմուռնոյնը ապագրութեանց մէջ ալ առաւելու է (այսպէս տպ. Գ. Պ. 1834, Ա, 148): Այս ներբողեցի մէջ սակայն կենսագրական մասը քիչ բան է, զոր ուրիշ անէր բ. քաղելով հաղորդած ենք. (տես «Յուլյակ», 75): Հին հեղինակ կ'առանձնաւի Դանիէլ վարդապետ, իսկ ներբողեցին կրկին սրբաբոլ՝ Գրիգոր վարդապետ (Նալաթիէն թերեւս): Ներբողքն է Մկրտչի Մեծօփեցւոյ՝ «Պատմութիւն հաւատարմի եւ համառօտ Մխիթար վարդապետին», զոր այժմ ըլլա հանած է հեղինակը՝ Յովսէփան վրդ. (էջ 27—32), որ բաց աստի առաջին ունենալով Սասնեցւոյ ԺԵ ճառերն ալ՝ շատ տեղեկութիւններ ալ կրցած է քաղել անոնցմէ: Ասով իւր ներկայացուցած կենսագրութիւնը կրնայ բաւական լիակատար համարուիլ, Գլխաւոր կէտերը կ'ամփոփենք յաջորդաւ:

Սասնեցի, որ յետոյ Մեծօփոյ վանաց նշաւաւոր դէմքերէն եղաւ, — մինչեւ իւր ժամանակակիցներէն՝ «առաւելածնորհ եւ բանիւնութեան վարդապետ», — քաջ հռետոր Հայոցն, նաեւ «տիեզերայայ վարդապետ» կոչուի շափաղաղացութեամբ, — ծնած է Սասնոյ գաւառը (— այսպէս ուղղելու է մեր Թ. 10 ձեռագիրը «... գաւառէն Սասնոյ» դարձը —) հօր մահահանէն ետք փոխադրուած՝ «Երկիրն Ապահունեաց ի դիւղն որ կոչի Կերմանց» (Թ. 70 Գերմանց), ուստի կը կուլուի նաեւ Կերմանցի, բայց նաեւ «Բանահիւս», Շանաբ ըլլալու է մերձաւորապէս 1260ին, վասն զի յիշեալ Մկրտչի համեմատ, երբ «Դեռ եւս մօրուք ոչ եւս էին բունս աւալ յերես նորայ», ուստի բնիք իւր 20 տարեկան, քաջ Մխիթար աշակերտի (1281ին) ներսէս Մշեցւոյ ի Գլաձոր, ուր երբէք տարի աշակերտելն ետքը՝ մուտն ներսուս († 1284, տես Ավրեան, «Մատակն», էջ 131.) եւ անոր տեղ յաջորդեց Եսայի Նշեցի: Անցողակի բնիքը Երեմիայի տաղաւրի պատանի, Գլաձոր կամ Աղբաղ վանք գաղէն յառաջ, քահանայ ձեռնադրուած էր քաղցրեղանեաց խաչատուր եպիսկոպոսէն: Առաւմալից էին Սոսեփանոս եւ Յովհաննէս (Արժիշեցի Ռոմբակեր), ըստ ներբողագիր Դանիէլի՝ ուսումնակից էր նաեւ

¹ Հոգեւոր Աւստիւթի Թ. Եւ. Ժի 1899, էջ 201—203:

² Հոգեւոր Աւստիւթ, Թ. Եւ. Ժի 1899:

³ Անդ:

Եսայի՝ Նշեցի, որ Տիշշ 2է, և Տակառակ ոչ միայն Մկրտիչ Մեծոփեցւոյ վկայութեան, այլ նոյն իւր Միխիթարայ, որ ընդ Հակառակ կը Հաստատէ Եւրպայեկերոսին նաեւ Եսայիայ Նշեցւոյ, եւ այն Ժամանակ բաժակի խնդրոյ մասին վէճ մ'ունենալը Յովհաննու Արծիւնցւոյ Հետ. (տես էջ 11—12) Այս վէճն՝ եղեւ յառաջ քան զամս երեսուն, իւր գրութեան (որ է ԶՀ = 1321), ուստի 1291ին, Ավէ ետըը՝ ուսեալ գէնի եւ քնոր կտակարանս եւ յոյժ Հմուտ եղեալ փիլիսոփայական արհեստից, կը դառնայ Հայրենիք, բնակելով նախ Կերմանից, յետոյ Մեծոփոյ վանքը, ըսյոց նաեւ՝ չըլեալ ի վանորայս Արծիւնց եւ կեցեալ յամենայն տեղիս տարւով եւ կէս տարւով եւ ամսով ուն, նշառաւոր իւր քարադրութեամբն:

Մկրտիչ կը գովէ զՄատենիք իբրեւ «յոյժ վարժ գրով յարեւտոս էրլւնիւտ եւ ի ծովալորդ Նիւրեմբերգիւնսն էոց», ներդրողաբն իբրեւ «քարաւոր քարաւոր, գեղեցիկագիր եւ ստուգաբան»։ Մկրտիչ կը վկայէ որ Մատենիքն՝ «խառնցաւ ճառս Պաւս Բնիկ», եւ ճիշդ տոնը լեկատար պահած են Եւթիմանի Թ, 933 եւ 1654 ձեռագիրներն, որոնց կարեւորագոյնն է առաջինը. գրուած 24թ. (= 1330) Մկրտիչ արեղայտ՝ ըստ Հաւանական նոյն իսկ կենսագրէն Մկրտիչ Մեծոփեցիէն, որուն վկայէ բաց ի՝ երկու գրչու լեկաների մեծ նմանութենէն, նոյն իսկ այն պարագան որ Մկրտիչ իւր կենսագրութիւնն իբր յիշատակելու կցած է յիշեալ ճառերուն, նոյնը կը Հաստատեն իւր խոսքերն ալ. (տես էջ 31.) Երկրորդ ձեռագիրը 1786ին գրուած է Երուսաղէմ՝ Ղուկիկիանոս կրօնաւորի ձեռքով։ Թ. 94 եւ 246 (Գ. ց.) միայն քանի մը ճառեր եւ Հաստատենքն ունին։ Առաջին ճառը սա իբրեւորդին ունի՝ «Առաջով Միխիթարայ վարդապետի թէ զինչ է պատճառ մարդեղութեան բանին Մատենով Երուստի Բրիտանոս», նոյն կարգի նիւթեր կամ քարոզներ որդմանութեան եւ աղքատ սիրութեան մասին են միւս ճառերն ալ, որոնց եօթներորդն է՝ «Ա. այնտիկ, որք խմբ եւ ըլն արկանեն յաՀաւոր խորհուրդ արդյ պատարագին», եւ ութերորդն՝ «վասն քահանայական զգեստուց», ուր կը պատշաճեց զգեստուց պարզութեան խնդիրը (ընդգէմ կարծեաց Լամբրոնացւոյ, տես Դամականի Լամբր. եւ Գրիգորի Տղայ, տպ. Վենետ. 1865, էջ 218 եւ 240.) Այս ճառերն Հետաքրքրական յիշատակարան մ'ունին ըստ Թ. 933, եւ Թ. 94 (Գ. ց.) այսպէս՝ Առաջին այս գրեցաւ սոփեր Հոգեւորական տառից իմով ձեռամբ Միխիթար պիտակ առնուն վարդապետի, որ եւ Հաւաքեցի զսա յառուտաւորն մատենից արխանութեան իբրեց... Ի Թ. 94 24. Երրորդն (= 1321) Հայկաբեան տոհմ տոմարի եւ անպիտան... Միխիթար սնուն, կրօնք վարժապետաց եւ յետին քանահիշատաց կարգեցի եւ Հիմնացեալ կառուցի զայս մատեն Հոգեւորական տառից... քարձկցութեամբ ընտրեալ եւ արքայան Եսանանու բաղնիքն եւ մկրտմ Հարաւ քատի Հոգեւոր եղբոր. այլ եւ օգնականութեամբ արժեքի բարեղիք արեղայտի՝ են։

Մատենցւոյ ուրիշ գրութեանց մասին կը գրէ կենսագիրը Մկրտիչ՝ «Առնիմ եւ արտաքոյ սարին

(այսինքն Ժե ճառերուն) այլ եւս բանը երանելոյս արարեալ զՄեծոփեցւոյ Երկրայ Երկրայ սուրբ եւ աստուածաբան աստուածաբանին Թեմանու ընդ նոյնն եւ զՄիխիթարն Հմուտեանն որին Եսանանու աստուածաբանին։ Դարեւալ «Ունիմը եւ խոսս նորս ի վերայ որմեք», Լեւոնի քահանայապետի։ Եւթիմեան Գ. Ա. չէ կրցած Եւթիմանի ձեռագրաց մէջ գտնել առլինները կամ երկու մեկնութիւնները. իսկ վերջինը գալով մտադրել կ'ընէ որ յիշեալ Ժե ճառերու երկրորդն ուղղուած է Քաղկեդոնականաց եւ Լեւոնի տոմարին դէմ, բայց աստի Միխիթարայ նոյնպիսի գրուած մ'ալ կայ Թ. 732 ձեռագրին մէջ, որմէ քաղաւածքներ գրած է. (տես էջ 19—25) Ասոր վերնագիրն է՝ «Միխիթարայ վարդապետի սասցեալ յաղագս միւսութեան բնութեան եւ ներգործութեան կրից մարդացելոյ բանին Աստուծոց Տեսան Երուստի Բրիտանոս ուղղափառ Գաւանու թեման ըստ սրոյց Հարցն աւանդից, եւ եթէ ոչ է երկու բնութիւն կամ երկուս ներգործութիւն կրից որոշեալ ըստ երկասկից ամանց»։ Ասոր ինչպէս նաեւ գրուած Բ. ճառին մէջ՝ յաճախ վկայութիւններ եւ քաղաւածքներ կ'ընէ Ավակն եւ Պետրոսի թղթակցութիւնն. (տես էջ 24.) Քաղաւածքները կը ցուցնեն որ գրութիւնս ուղղուած է «Փռանք», վարդապետների դէմ, ուստի Միաբանութեան կամ Ունիթութեանն առթիւ ծագած վէճերն կարգէն, թէ եւ այն պայմաններուն սիրեց ըլլալով միայն տակաւին շատ մեղմ է գրուածքն, որ աւելի իր տրամաբն այն շարժման ժողովրդեան կցած գէշ արգելքութեան վրայ։ Արդեւ Մատենցւոյ անուրը սերտ կապուած է Ունիթութեան խնդրոյն Հետ։ Ինքն ալ անոնցմէ մին է, որոնց մասին ամբաստանութիւն ըրած է Պաղուկ կամ Պալկիկը Ներեւս եպ. Արմիւնց եւ իւր կողմէն կիցը՝ Հոգաւոր Հայոց 117 մարտութեանց գրքին կամ ամբաստանագրին մէջ, որ ներկայացուեցաւ Բանդիկիտոսի քահանայապետին։ Մատենից Հոն կ'ամբաստանուի թէ Արծիւնց գաւառը Հոգեւորութեան ազանդը սերմանած ըլլալ։ Միխիթար կաթողիկոսի Գաւանց կեդիսկոսիս՝ որով զուսմարուած Սոյ ժողովն (1342ին) Հերքելով այս ամբաստանութիւն, պատասխանագրին մէջ Մարգարացուի նաեւ Միխիթար Մատենից թէ այնպիսի վարդապետութիւն մ'ունեցած չէ. իսկ Միխիթարայ Համար կ'ընեն թէ արդէն մեռած է. (տես 2ամ չեան, Գ, 343—4.) Իրական կը Համարենք 2ամ չեանի կարծիքը թէ Տիշշ այս ամբաստանութիւնը եղան պատճառ. Դանիէլի վարդապետին վերադիւնալ կենսագրական ներքու գրելու, նկարագրելով անոր բուն կենսին եւ՝ «ողջաւոր վարդապետութիւն» ունենալը։ Այս ներքուցանեն քաղած է 2ամեան Մատենցւոյ կենսագրութեան իւր ստեղծութիւնը. (տես Գ, 275.) Չենք տարակուսիր որ այս վէճերն ու ամբաստանութիւնը եղան Մատենցւոյ այն մեծ Հոգաւոր պատճառը, զոր վրէջ նշանակեցին, ոչ նուազ նաեւ իւր դիրքն իբրեւ ակայան ընդդէմ Միաբանորդաց եւ Մեծոփոյ այն Ժամանակի նշանաւոր պարզեցն գլուխներին մէջ։

Մատենի մեռած է 22Զ (= 1337) տարին, Հոռի ամանք Իւ, որն արբաթ՝ ըստ Մկրտիչ, նոյն

ամայ Իճ. օրը՝ ներքագործին համեմատ: Թաղաւած է Մեծօխայ վանքին, Իւր գամարը կը յիշէ մէկ դար ետքը Թովմաս Մեծօխեցի ՊԶԻ (= 1435) տարին յիշատակարանին մը մէջ գրելով՝ «Արգ գրեցաւ գիրս յերկիրս Քարթլոսեանց, յանապատիս Աստուածածնին, առ գամարաւոր բրիտանորեն կալ վարդապետան արքայ Աստուածատուու եւ Միկիլայ, Մովսիսի»:

Վերայիշեալ Թ. 94 ձեռագիրն օրինակելով Ստոնեցու ճառերն եւ անոր յիշատակարանն 22 թուին, կը կցէ իւր նոր յիշատակարանն այսպէս՝ «Իսկ յետոյ մակագրեալ եղէ իմով ձեռամբ ի գէսն քարտիրի Գրիգորի արեգայի եւ սուտանունի կրօնաւոր ի ԹՎէ Հայոց 229 կրորորդի (= 1384) ի լուսաւորք անապատիս Մեծօխայ Էւսէ առձայնեալ, ընդհոյանեալ մօրս լուսոյ Աստուածածնին,» ուստի գրուած է հեղինակին մահահաւան 8 տարի յաւառ: Նոյն յիշատակագրութիւնն ունի Թ. 1654 ալ, որ ըստ յիշատակարանին՝ գրեցաւ «առ ի Ժամանախ նախ Միկիլայ վարդապետի, որ իկեան յետոյ արդիւն է յարգեալ ճշմարիտ մակագրութեամբ, զոր մերային աչք տեսեալ զնա եւ ի խնամս զվճից նորին վայելեալք», եւն: Ըրիշք որ ճառերուն գլխաւոր ձեռագիրը գրուած է իւր աշակերտէն կենսագիր Մկրտիչ Մեծօխեցիէն 22 Թ. (= 1330) թուին, ըստ միայն ինն տարի ետքը հեղինակին գրելուն, որ զանոնք գրած էր 22 (= 1321) թուականին: Ըստ այսմ ձեռագիրն Ստոնեցու գրութեանց լաւ պահուած են, եւ կրնան նոյն իսկ իսկագիրներու կարգէր գրուիլ:

Տեսարկիս վերջը հրատարակուած է (էջ 27 — 3): «Աստմութիւն հաւատարմ եւ համառօտ Միխիթար վարդապետի, որ կը սկսի այսպէս՝ «Աստմութիւն նրբաշայտաց պատմութիւնք առաքեալ եւ շարագրեալ եղին յաստուածայնոց անանց ի օրոց հարցն եւ ի վարդապետաց առաքելոց», եւն: Հեղինակին՝ Մկրտիչ Մեծօխեցի՝ վերջը կցած է այսպիսի յիշատակարան մը՝ «Չստե՛գաննոս վարդապետ զհոգեւոր հարազատ նորին (Միխիթարայ), եւ զանարժան Միքիլայ, որ շարագրեւ շարժ զպատմութիւնն, պաղատանս վեր ընծայեմ» յիշել զմեզ առ Տէր Երեսու Բրիտանոս, եւն: Հրատարակութիւնն եղած է Էջմիածնի Թ. 938 ձեռագրին համեմատ:

Հ. Յ. Տ.

ՅԵՐԵՐԱՅԵԱՆ

ՆԱՐ ՀՐԵՏՈՐԵԱՌԻԻՆԷ

94. ՏԵ ՄԱՐԶԻՍ ՆՏ. — Սիրտ: Գիւղը ընթերցանութեան թաղական Նւրիմի Գ. Օտանան: Կ. Պոլիս 1899: Տպ. Վ. Միլիանսեան (Պաղատաւան գրատուն): Էջք 80 328: Գրին է 6 լրջ:

95. ՍՈՂՈՎԱՆ Ե. — Կոորտած սիրտ: Վէպ: Մոսկուա. Տպ. Բ. Քարեւուդարեան: 1898: Էջք 8° 170: Գրին է 40 Կ.

94. Եղիմիղ դէ Միլիլիս: Սիրտ: — Եղմիղ գէ Ըմիլիսի մեղական գրչին մէկ արտագրութիւնն է,

որուն առաջին թերթերուն թարգմանութիւնը 1888 տարուան Բազմավէպի 76—85 եւ 125—140 էջերը գրաւեցին, բայց «Հարունակիւնին» շարունակութիւնը չտեսանք: Այժմ մեր առջին ունեցած թարգմանութիւնը՝ Օր. Ե. Պ. Օտանեանի, որ նմանապէս ամբողջական չէ. տարբ. օտոտներով կտոր դուրս թողուած, անշուք թարգմանչէն անկախ պատճառաւ, վաճառի աւելի հայրենասիրական կոտորները կը պահուին: «Սիրտը» կը ներկայանայ մեզի — անձանց նկարագրութեանց եւ պատմութեանց մէջ — կատարեալ վարպետի գործ մը. պարզ, ազնիւ ու մաքուր օճով, որ ամեն սեռի եւ հասակի ընթերցողներուն ուշն եւ ուրուշը կը մոգէ, կը զուարճացնէ, կ'ուսուցանէ; կը հրահանգէ եւն: «Սիրտը» մեզ կը ներկայացնէ պարզ, բնական ու իրական կեանքը. հոգւոյ ամեն ազնիւ զգացումները, սէր եւ յարգութիւն ծնողաց եւ աւուցիչներուն, արգահատութիւն աղքատաց, եւ թշուառներուն, անձնադատութիւն, անձնանշուկութիւն մարդկութեան համար, արեւաւմտութիւն, քաղաքատութիւն, հայրենասիրութիւն, պարտուց հաստատարութիւն, կարճ՝ ինչ որ սիր բառն իւր մէջը կը բովանդակէ՝ այս սակեղբոջ պիտի արթննայ ու պիտի ինքնամոխի:

Գիրքներ եւ համոզուած ենք, որ այս ստուգիւղը անշուքի գրքին երեսներէն շատերը պիտի թրջին ու ուղարկին բախի սրտի տեր ընթերցողի մը լուսաւորանքին: Իսկ ընթերցումը մայրենի լեզուով կարգաւով միայն կարելի է ընդհատել:

Այս սակեմանքին իտալ. ընագիրը կարճ ժամանակի մէջ 150էն աւելի տպագրութիւնն առնած է, անշուքն ասոր հայ. թարգմանութիւնն ալ, գունե մասամբ՝ նոյն բախտին պիտի մասնակցի, որուն արտանք կը բաղանք եւ կը մաղցնէր: Ուստի այս գիրքամբ կը յայտնուի մեր քանի մը գիտաւորութիւններ, արնցմով կուզենք ասպատել հայ թարգմանութիւնն — գունե երկրորդ տպագրութեան մէջ — այն քանի մը կետերէն, արնցմով անանց գիտութիւնն եւ անանց չգիտութիւնը բաղձալի եւ մեղի: Նախ՝ ամբողջական թարգմանութիւն (եթէ արգելք չկայ): երկրորդ՝ ասրկարար թարգմանուած մասերը կամ գաղղիաբանութիւնն ներք հայացնեն, եւ որոնք գծախառնար փոքրամասնութիւնն մը չեն կազմեր. երրորդ՝ անգամ՝ մատենան բուն գրչոյցակաւց արշուած ըլլալով՝ ջերականական կանոններուն աւելի մտադրութիւն կը պահանջուի, որոնց տակ գտանուի է նաեւ բառերու ճիշդ գործածութիւնը: Ետեւ թերեւք միայն քանի մը խօսք. ի պրեքէն է, «էրիւնէ Էրիւն» լրջութեւն լրանցիւնը մէկ լրանցիւն իւր հերթ, իւր իւր ունեւ իւր իւր... (էջ 322), Անդ (էջ 8) «Երիւն Էրիւն» իւր, իւրիւրիւն մէկի մէկի «Երիւն»-ի մէջ, Ուրիւն օրիւնով մը. «Ուսուցիչը համարեց զայն ճշդութեւն. — լաւ, աղաւ, գնաւ, — ըսաւ իւր» (10, 311 եւ այլուր): Թերեւս պարզի մ'երկրորդ տարան աշակերտի մը ներքեր ինքն գրելը, բայց... «Վ. Լոֆաւանց վայելքներն հազուեր եր արագութեւն համար» (63) (trop... pour...) իրան կ'ըսած, «ոստ»-որէն Գ. (41). անշուքն գաղղ. repriis է. շատ տեղ այսպէս կ'ըսածուած է, փոք